

ศึกษาการบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุคนาเววิกฤตเศรษฐกิจ
โรงพยาบาลศูนย์

นางสาวสุมาลี จักรไพศาล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974-332-294-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

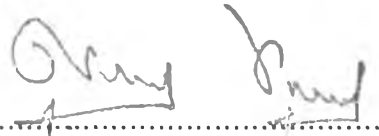
**A STUDY OF NURSING MANAGEMENT OF HEAD NURSES
IN THE ECONOMIC CRISIS SITUATION, REGIONAL HOSPITALS
AND MEDICAL CENTERS**

Miss Sumalee Jukpaisan

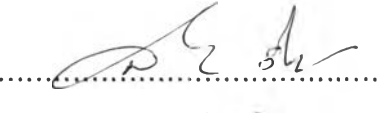
**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Nursing Science in Nursing Administration
Program of Nursing Administration
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic year 1998
ISBN 974-332-294-9**

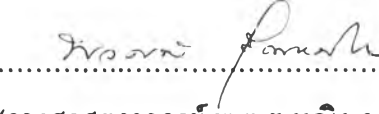
หัวข้อวิทยานิพนธ์	ศึกษาดูงานการบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุคมภาวะวิกฤต เศรษฐกิจ โรงพยาบาลศูนย์
โดย	นางสาวสุมาลี จักรไพศาล
สาขาวิชา	การบริหารการพยาบาล
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ พ.ต.ต.หญิง ดร.พวงเพ็ญ ชูณหปราณ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขออนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สมคิด รักษาอัตย์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ พ.ต.ต.หญิง ดร.พวงเพ็ญ ชูณหปราณ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ รำไพ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา)

สมมาลี จักรไพศาล : ศึกษาการบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุควิกฤตเศรษฐกิจ
โรงพยาบาลศูนย์ (A STUDY OF NURSING MANAGEMENT OF HEAD NURSES IN
THE ECONOMIC CRISIS SITUATION, REGIONAL HOSPITALS AND MEDICAL CENTERS)
อ.ที่ปรึกษา : รศ. พ.ต.ต. หญิง ดร. พวงเพ็ญ ชุณหปราณ, 254 หน้า. ISBN 974-332-294-9.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุควิกฤตเศรษฐกิจ โรงพยาบาลศูนย์ ในด้านการวางแผน การจัดระบบงาน การอำนวยความสะดวก และการควบคุมงาน เปรียบเทียบการบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุควิกฤตเศรษฐกิจ โรงพยาบาลศูนย์ จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในตำแหน่งบริหาร การได้รับการอบรมทางการบริหาร และภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วย กลุ่มตัวอย่างคือ หัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลศูนย์ 14 แห่ง จำนวน 287 คน ตอบแบบสอบถามการบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุควิกฤตเศรษฐกิจ และพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 861 คน ซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาของหัวหน้าหอผู้ป่วยดังกล่าวมาอย่างน้อย 1 ปี ตอบแบบสอบถามภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วย เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามการบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุควิกฤตเศรษฐกิจ และแบบสอบถามภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยที่ผ่านการทดสอบความตรงตามเนื้อหา และทดสอบความเที่ยงด้วยวิธีของ ครอนบาค มีค่าความเที่ยง .98 และ .96 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบเอฟ สถิติทดสอบที และสถิติทดสอบครุสคัล-วอลลิส

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุควิกฤตเศรษฐกิจ ในด้านการวางแผน การจัดระบบงาน การอำนวยความสะดวก และการควบคุมงาน ต้องคำนึงถึงคุณภาพการบริการพยาบาล การประหยัด ลดค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้ มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า คำนึงถึงความจำเป็นเป็นหลัก
2. การบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุควิกฤตเศรษฐกิจโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผน การจัดระบบงาน การอำนวยความสะดวก และการควบคุมงาน อยู่ในระดับมากเช่นกัน
3. หัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ปฏิบัติการบริหารการพยาบาลในยุควิกฤตเศรษฐกิจมากกว่าหัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. หัวหน้าหอผู้ป่วยจำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่งบริหาร การได้รับการอบรมทางการบริหาร และระดับภาวะผู้นำที่แตกต่างกัน ปฏิบัติการบริหารการพยาบาลในยุควิกฤตเศรษฐกิจไม่แตกต่างกัน

คณะพยาบาลศาสตร์
ภาควิชา
สาขาวิชา การบริหารการพยาบาล
ปีการศึกษา 2541

ลายมือชื่อนิสิต สมมาลี จักรไพศาล
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา พวงเพ็ญ ชุณหปราณ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม

4077607936 : MAJOR NURSING ADMINISTRATION

KEY WORD: NURSING MANAGEMENT / ECONOMIC CRISIS / LEADERSHIP / HEAD NURSES

SUMALEE JUKPAISAN : A STUDY OF NURSING MANAGEMENT OF HEAD NURSES
IN THE ECONOMIC CRISIS SITUATION, REGIONAL HOSPITALS AND MEDICAL
CENTERS. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF. POLICE MAJOR PAUNGPHEN
CHOONHARPRAN, Ph.D. 254 pp. ISBN 974-332-294-9.

The purpose of this research were to study nursing management in the aspects of planning, organizing, directing and controlling of head nurses in the economic crisis situation, Regional Hospitals and Medical Centers and to compare nursing management classified by educational level, experiences in management, nursing management training and leadership of head nurses. Samples were 287 head nurses and 861 professional nurses, who were subordinate of each head nurses at least one year, selected by stratified random sampling. The instruments were nursing management of head nurses in the economic crisis situation questionnaire and head nurses' leadership questionnaire. The instruments were tested for content validity and the reliability were .98 and .96. Statistical methods used in data analysis included mean, standard deviation, F-test, t-test and Kruskal-Wallis test.

The major findings were as follows :

1. Nursing management of head nurses in the economic crisis situation included planning, organizing, directing and controlling were depended on quality of nursing service, economize, reduce cost, increase income, efficiency, effectiveness, appropriate use of resource and consider of the necessity.
2. Nursing management of head nurses in the economic crisis situation in all aspects were at high level, and in each aspect it was found that planning, organizing, directing and controlling were also in the high level.
3. Head nurses who had higher educational level than bachelor degree had higher nursing management in the economic crisis situation than those with diploma and significant at .05 level.
4. Head nurses classified by experiences in management, nursing management training and level of leadership, performed no different nursing management in the economic crisis situation.

ภาควิชา คณะพยาบาลศาสตร์

สาขาวิชา การบริหารการพยาบาล

ปีการศึกษา 2541

ลายมือชื่อนิติบัตร สุนันท์ จาละโนนกลาง

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา สุมนิ พงษ์

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ พ.ต.ต.หญิง ดร. พวงเพ็ญ ชุณหปราณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ สมคิด รักษาสัตย์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ในการให้สัมภาษณ์เพื่อสร้างเครื่องมือวิจัย และรองศาสตราจารย์ ไร่ไพ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์และเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาทางด้านสถิติวิจัย ที่ช่วยกรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ได้แก่ นายแพทย์เทียม อังสาชน คุณประยงค์ ภักดีศรีวงศ์ คุณจินดา รุ่งสัมพันธ์ คุณวิไลลักษณ์ ดิษเสถียร คุณนาถสินี ธรรมวิญญา คุณนงลักษณ์ อนันตवार คุณประภาภรณ์ บุญสม คุณศิริพันธ์ เวชสิทธิ์ คุณศิริมาศ กุลางกูร คุณยุพาพิศ วินัยรักษ์ อาจารย์วิจิตรา ไชยพันธ์ พ.ท.หญิง อังคณา สุเมธสิทธิกุล ร.ต.อ.หญิง ดร.ยุพิน อังสุโรจน์ รศ.ฟารีดา อิบราฮิม รศ.เพ็ญจันทร์ สุวรรณแสง ไม่น้อยพงศ์ คุณพิชญา ศรีเกลื่อนกิจ อาจารย์สมหมาย นิรัญนุช นายแพทย์วิชาญและคุณยุพาพร เกิดวิชัย ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และให้ความช่วยเหลือในทุกสิ่งทุกอย่าง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงพยาบาล หัวหน้าพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลวิชาชีพที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 14 แห่ง ที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งโรงพยาบาลเลิดสิน โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี ที่ผู้วิจัยไปทดลองใช้เครื่องมือวิจัย ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ทุนสนับสนุนบางส่วน ในการทำวิจัยครั้งนี้

นอกจากที่กล่าวนามมาแล้ว ยังมีคณาจารย์ พี่ น้อง เพื่อน ๆ ที่ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา และคุณพรสุข มโนภักดี ที่ให้ความช่วยเหลือในการพิมพ์รายงาน รวมทั้งผู้ที่ผู้วิจัยได้ไปขอความช่วยเหลือแต่ไม่ได้กล่าวนามมา ณ ที่นี้ ขอขอบพระคุณในความกรุณาของทุกท่าน

สุดท้ายความสำเร็จครั้งนี้จะเกิดขึ้นมิได้ถ้าปราศจาก มารดา อันเป็นที่รักยิ่ง และครอบครัวของผู้วิจัยที่ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ ขอขอบพระคุณสำหรับความเอื้ออาทรห่วงใย ด้วยดีเสมอมา

สุมาลี จักรไพศาล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	12
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	13
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	17
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
แนวคิดทฤษฎีการบริหาร.....	19
ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ	43
การบริหารการพยาบาลในยุคภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ.....	53
แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ.....	60
บทบาทหน้าที่ของหัวหน้าหอผู้ป่วย	70
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	81
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	91

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย..... 92
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 92
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 96
	การหาคุณภาพของเครื่องมือ 105
	การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 107
	การวิเคราะห์ข้อมูล..... 108
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 110
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 159
	สรุปผลการวิจัย..... 160
	อภิปรายผล..... 167
	ข้อเสนอแนะทั่วไป..... 173
	ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป..... 174
	รายการอ้างอิง..... 175
	ภาคผนวก..... 184
	ภาคผนวก ก. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ 185
	ภาคผนวก ข. สถิติที่ใช้ในการวิจัย..... 190
	ภาคผนวก ค. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 195
	ภาคผนวก ง. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเรื่อง
	การบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วย
	ในยุคภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ
	รายละเอียดผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
	เพื่อสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับการศึกษา
	การบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วย
	ในยุคภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ 223
	ประวัติผู้วิจัย..... 254

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์.....	95
2	สรุปเนื้อหาการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน เรื่องการบริหาร การพยาบาลในยุคภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จำแนกตามกระบวนการ บริหาร 4 ขั้นตอน.....	100
3	ประสบการณ์ในตำแหน่งบริหาร การได้รับการอบรมทางการบริหาร แผนกที่ปฏิบัติงาน ผลกระทบของภาวะวิกฤตเศรษฐกิจต่อรายได้ของ โรงพยาบาล และผลกระทบของภาวะวิกฤตเศรษฐกิจต่อนโยบาย แผนงาน หรือโครงการของหอผู้ป่วย.....	111
4	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารของการบริหาร การพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุคภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จำแนกตามโดยรวมและรายด้าน	115
5	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารของการพยาบาล ของหัวหน้าหอผู้ป่วย ในยุคภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ด้านการวางแผน จำแนกตามโดยรวมและรายด้าน ตามกระบวนการวางแผน (n = 287).....	117
6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการบริหาร การพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุคภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ด้านการวางแผนบุคลากร จำแนกเป็นรายข้อตามกระบวนการ วางแผน (n = 287).....	119
7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการบริหาร การพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุคภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ด้านการวางแผนวัสดุอุปกรณ์ จำแนกเป็นรายข้อตามกระบวนการ วางแผน (n = 287).....	123
8	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการการบริหาร การพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุคภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ด้านการวางแผนงบประมาณ จำแนกเป็นรายข้อตามกระบวนการ วางแผน (n = 287).....	126

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการบริหาร การพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุคภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ด้านการจัดระบบงาน จำแนกตามรายชื่อ (n = 287).....	129
10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการของการบริหาร การพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุคภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ด้านการอำนวยการ จำแนกตามรายชื่อ (n = 287).....	133
11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการบริหาร การพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุคภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ด้านการควบคุมงาน จำแนกตามรายชื่อ (n = 287).....	137
12	จำนวนและร้อยละของพยาบาลวิชาชีพ จำแนกตามอายุ ประสบการณ์ทำงาน ภายใต้การบังคับบัญชาของหัวหน้าหอผู้ป่วย ระดับการศึกษา และแผนก ที่ปฏิบัติงาน.....	140
13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำของหัวหน้า หอผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ จำแนกตามโดยรวม และรายด้าน (n = 287).....	142
14	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของหัวหน้าหอผู้ป่วย จำแนกตามรายชื่อ (n = 287).....	143
15	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน ของหัวหน้าหอผู้ป่วย จำแนกตามรายชื่อ (n = 287).....	147
16	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุค ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโดยรวมและรายด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา (n = 287).....	149
17	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุค ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโดยรวมและรายด้าน จำแนกตามประสบการณ์ ในตำแหน่งการบริหาร (n = 287).....	153

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
18	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยในยุค ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโดยรวมและรายด้าน จำแนกตามการอบรมทาง การบริหาร (n = 287).....	155
19	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย การบริหารการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วย ในยุคภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโดยรวมและรายด้าน จำแนกตาม ระดับภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วย (n = 287).....	158